

Litteratur

THEDE PALM:

Ur skymningen

Man har redan lagt många blommor för Herbert Tingstens fötter i anledning av hans senaste bok *När skymningen faller på* (Norstedts. Cirkapris inb 34 kr). Och visst är den märkvärdigt bra. En intelligent författare och kritiker, som dessutom är expert på att skriva god svenska, börjar bli blind och kan inte längre själv läsa böcker, något som varit hans lust i många år. Vad gör han? Han fortsätter att skriva, nu ur sin skymning, om böcker som han förr läst, om tankar som faller honom in, om sin omgivning sådan han uppfattar den, och mest om sig själv. Trots fyra memoarböcker och mycket annat förefaller sistnämnda ämne vara outtömligt.

Tingsten berättar att han bestämde sig för att skriva sin bok samma dag som han fått veta att synen på hans brukbara öga skulle försämrans. Det var ett sätt att övervinna chocken. Han skulle utnyttja ångesten inför blindheten och ställa den i sin tjänst, för att besegra den. Beslutet började mogna efter en liten whisky och »middagen och rödvinet».

För den som inte känner Tingsten personligen är i alla fall hans upplevelser av sjukdomen av mindre intresse än hans litterära prestationer under sjukdomstiden. En sådan essay som den om bröderna Manns brevväxling står så vitt man kan förstå på höjd med vad han skrivit som bäst. I den finns dessutom ett drag av nästan mild förståelse, utan all överlägsenhet, vilket man inte är bortskämd med. Från samma essay kan man för övrigt som en kuriositet anteckna en bild, inte något vanligt i Herbert Tingstens stilkonst och en som skulle varit dålig hos en långt sämre författare än han. Det är när han karakteriserar bröderna Manns väl utvecklade självbelåtenhet: »man står på koturnen i sitt ornat av litterära övertepråster».

Herbert Tingstens förståelse utsträcks inte till vad som helst. På en halvsida gör han en betraktelse över ett ord som han träffat på:

ordet förgängelse. Han »finner denna smäktande omskrivning av ordet död obehaglig... Förgängelse är en av de klichéer som gör döden till en begravningskaramell». Hans reaktion är svår att förstå. Att förgås är också ett gammalt bra ord; varför skulle förgängelse vara mera mjäkigt. Svenska akademiens ordbok sätter in ordet i ett sammanhang: det som försvinner och dör enligt naturens ordning. Så talar man ju, poetiskt naturligtvis, om hösten som förgängelsens tid. Låt vara att detta är en kliché, men knappast en sliskig. Men kanske ligger förklaringen för Herbert Tingstens del däri, att naturen på det hela taget är främmande för honom. Till och med det enklaste arbete i trädgården finner han avskyvärt – uttrycket är hans eget. Blomning och färger berör honom endast obetydligt, och vissnandet, förgängelsen, förstår han inte alls. Så känner han alltså obehag inför själva ordet.

Man kunde skriva mycket om orden hos Tingsten. Ett av hans älsklingsord är »förljugen». Efter en genomliden valrörelse har man naturligtvis intet att invända mot hans sätt att applicera ordet på vissa politiker. Men hans krav på hederlighet går utöver de vanliga. Han trivs med avslöjanden. Han förefaller att mena att den, som inte talar om allt, är ohederlig. Man kunde önska att han ville se på medmänniskor med något större barmhärtighet. Inte alla förmår avslöja allting: om en andlig nudistkoloni är ett ideal, blir det några som ej kommer att nå detta redan därför att det strider mot deras stilkänsla.

För Tingsten är logik och intellektuell klarhet så väsentliga, att han bortser från allt annat när han tycker sig höra ordet kompromiss. Det gör att han misstänker intrigerande, halvhet eller ofullkomlighet, bristande uppriktighet och alltså, enligt honom, förljugenhet. Mot ingenting annat riktar han med så oförställd glädje ett skarpt ljus. Att vara tillsammans med honom är på intet sätt att vandra i skymningslandet.